

Bibliotekarstudentens nettleksikon om litteratur og medier

Av Helge Ridderstrøm (førsteamanuensis ved OsloMet – storbyuniversitetet)

Sist oppdatert 20.04.22

Oppdragsskriving

Å skrive en tekst/bok med en kommersiell eller annen oppdragsgiver som tar et direkte initiativ til skrivingen. Skriving av et bestillingsverk (som bl.a. kan innebære produkt plassering i en skjønnlitterær tekst). Betales vanligvis av en bedrift, en offentlig institusjon eller en annen oppdragsgiver.

Den tyske forfatteren Hans Fallada tok under årene med nazi-regime et oppdrag som besto i å skrive en antisemittisk roman. Fallada ble aldri ferdig og han tilintetgjorde manuskriptet etter at 2. verdenskrig var over (<http://www.informationsmittel-fuer-bibliothek.de/showfile.php?id=8602>; lesedato 02.11.21).

Under naziregimet i Tyskland ønsket den tyske propagandaministeren Joseph Goebbels oppmerksomhet om “helten” Horst Wessel og ba forfatteren Hanns Heinz Ewers skrive en roman om han. Resultatet ble *Horst Wessel: En tysk skjebne* (1932). Wessel “valde att kämpa mot kommunismen och för nationalsocialismen på 1920- och 1930-talet. Under denna period stod det klart att någon av parterna snart skulle ersätta den unga tyska demokratin, och de gjorde allt de kunde för att gå segrande ur striden om vilka som i förlängningen skulle styra Tyskland. Wessel anslöt sig likt många andra unga män till SA [“Sturmabteilung”, en militær, nazistisk organisasjon], men han skilde sig ur mängden och avancerade snabbt. Snart blev han chef för en SA-grupp [...] Skottlossningar, opplopp och gatuslagsmål var en del av den politiska vardagen, och det var många som skadades och till och med dog i striderna. Boken är en spännande och gripande skildring av Horst Wessels öde, den unge idealisten som tillslut mördades av sina politiska motståndare, och kom att bli en av nationalsocialisternas främsta martyrer.” (<https://allegro.pl/oferta/horst-wessel-ewers-hanns-heinz-10812355352>; lesedato 17.03.22) Ifølge en annen kilde var det Hitler selv som ga Ewers i oppdrag å skrive om Wessel (Sven Brömsel i <https://www.deutschlandfunkkultur.de/autor-hanns-heinz-ewers-stephen-king-des-wilhelminischen-100.html>; lesedato 17.03.22). Ewers var fra 1931 medlem av nazipartiet NSDAP. Han hadde kjent Wessel personlig. Romanen viste seg å ha liten propagandaverdi for nazistene. Beskrivelse av et prostitusjonsmiljø og innslag av et kristent budskap passet ikke inn med nazi-ideologien og naziregimets ønske om kun å glorifisere Horst Wessel.

Den franske forfatteren Alain Robbe-Grillet har skrevet en tekst som “was “commissioned” by Suntory, a Japanese liquor manufacturing company, and was

used as an advertisement in Japanese newspapers” (<https://journals.lib.unb.ca/index.php/IFR/article/view/13424/14507>; lesedato 24.01.22). *A Treasury of Drinking Pleasure: Suntory Fiction and Essays* (1976) har 362 sider og er ifølge utgiverne en “fantastic production to commemorate Suntory’s 50th anniversary as the originator of quality whisky production in Japan. The book consists of 20 works from well known authors from 5 countries – Japan, the United States, England, France, and Italy.” (<https://www.backcreekbooks.com/pages/books/695/john-updike-alain-robbe-grillet-roald-dahl-noman-mailer-kazuo-watanabe-alec-waugh-colin-wilson/a-treasury-of-drinking-pleasure-suntory-fiction-and-essays>; lesedato 24.01.22)

Dag Solstads dokumentarroman *Medaljenes forside* (1991) handler om skipsverftet og industrikonsernet Akers historie, og ble gitt ut til Akers 150-årsjubileum. Boka ble gitt ut i samarbeid med og på oppdrag fra Aker.

“Kjartan Fløgstad har både skrevet sakprosabøker om [arkitektur- og design-firmaet] Snøhetta (2004) og tungindustrien i Sauda (1990), begge på oppdrag. - Jeg hadde helt frie tøyler til å forme boken og teksten som jeg ville, sier han om Snøhettaboken. Da han skulle skrive boken om industrien i Sauda, passet han på å ordne det slik at det formelt sett både var ledelsen og fagforeningen som inviterte ham til å skrive, forteller han. Toril Brekke ga ut romanen *Bergskatt* om Løkken gruver og Orkla i 2004, på oppdrag fra Jens P. Heyerdahl. - De leste ikke manuset eller kontrollerte det underveis. Jeg fikk full frihet, sier Brekke.” (Askild M. Aasarød i *Morgenbladet* 24.–30. november 2017 s. 49)

Den engelske forfatteren Fay Weldon skrev i 2001 romanen *The Bulgari Connection*, som opprinnelig var et bestillingsverk fra det italienske firmaet Bulgari, et firma som handler med juveler, driver hoteller m.m. Boka skulle bare distribueres på en jubileumsmarkering, men havnet senere også i bokhandelen, noe mange litteraturkritikere mislikte (Schütz 2010 s. 398).

Da det tyske bilfirmaet BMW lanserte sin bilmodell Mini Cooper S, ble den skotske krimforfatteren Val McDermid tilbudt å skrive en roman der bilmerket skulle omtales i 1. kapittel på en positiv, men ikke påfallende måte (Schütz 2010 s. 398). Boka ble trykket i to millioner eksemplarer, deretter oversatt til seks språk og solgt i 17 land.

Den britiske historikeren og forfatteren Jason Goodwin skrev boka *Otis: Giving Rise to the Modern City* (2002) på oppdrag fra heisfirmaet Otis Elevator Company.

“Institusjonshistorie er ingen homogen sjanger. Den kan være mer eller mindre selvgratulerende og mer eller mindre indremedisinsk. Mange ansatte i bedrifter eller organisasjoner går nok til slike verk med et håp om å finne sitt navn og fotografi mellom permene. Bra for arbeidsmoralen, desto mindre interessant for allmennheten. Institusjonshistorie er ikke blitt regnet for å være den mest

prestisjetunge litterære sjangeren. Oppdragsskrivning er halvsuspekt, og sjangeren er ofte blitt stemoderlig behandlet. Aker gikk nye veier i 1991 da industrikonsernet inviterte forfatteren Dag Solstad til å skrive dets 150-årige historie, som resulterte i en roman. I fjor sommer ble det kjent at konsernet hadde hyret inn nok en skjønnlitterær forfatter til å skildre de siste 25 årene, Henrik Langeland. I en DN-kronikk var BI-forskerne Christine Myrvang og Knut Sogner kritiske til at Aker prioriterte en god “story” framfor klassisk historieforskning. [...] skrevet på oppdrag og således autoriserte fortellinger [...] [det er fare for å være] underdanig og bejublende [...] Det er mange hensyn å ta når tema og oppdragsgiver er én og samme. Kanskje av hensyn til noen, blir det vel mange traurige referater” (Stian Bromark i <https://prosa.no/artikler/essay/de-som-bygde-kulturlandet>; lesedato 28.10.20).

Henrik H. Langeland publiserte i 2018 *Eventyrerne: En fortelling om Aker i vår tid*. “Aker-konsernet nekter å gi ut boken de har betalt tre millioner for å få Henrik Langeland til å skrive. Selskapets forrige betalte kronikør, Dag Solstad, mener forfattere bør tilfredsstille sin arbeidsgiver. Men aldri signere en kontrakt. [...] Sist lørdag meldte Dagens Næringsliv at Aker Solutions hadde stoppet *Eventyrerne – en fortelling om Aker i vår tid*, den ferdigskrevne sakprosaboken de selv hadde hyret Henrik Langeland, kjent for bøker som *Wonderboy* og *Verdensmesterne*, til å skrive. Langeland jobbet i tre år med prosjektet og Aker har utbetalt over tre millioner kroner til forfatteren og forlaget Tiden, ifølge selskapet. Langeland hadde visstnok imøtekommet over 200 endringsforslag. Likevel ønsket ikke Aker å gi ut boken, blant annet fordi de ikke likte forfatterens litterære valg [...] “Hva vil det si å skrive ei bok på oppdrag? Jo, det vil si å bruke sine talenter til å skrive ei bok som oppdragsgiveren er fornøyd med. Den som ikke er villig til å innse det, bør ikke ta på seg oppdraget”, skriver Solstad i essayet “Roman på oppdrag”. [...] [Solstad ble] kontaktet av Aker som ville betale ham og gi ham tilgang til arkivene sine for at han skulle skrive deres historie. Han ga seg hen til oppgaven med liv og lyst. I motsetning til i det foregående forfatterskapet ville han ikke skrive mot makta og kapitalen, men fra sine nye sjefers perspektiv. [...] Resultatet ble romanen *Medaljens forside. En roman om Aker*.” (Askild M. Aasarød i *Morgenbladet* 24.–30. november 2017 s. 48)

“Kjell Inge Røkke og Aker har som kjent forsøkt å stoppe den [Langelands bok], med en temmelig uklar begrunnelse, og da forlaget Tiden likevel insisterte på utgivelse, la Aker ut den siste versjonen de hadde tilgjengelig på sine nettsider, utstyrt med to forord, det ene signert Kjell Inge Røkke og konsernsjef Øyvind Eriksen, det andre kommunikasjonsdirektør Atle Kigen. Skal vi ta for god fisk den beskrivelsen Aker her gir av avtalen de har inngått med Tiden og Langeland, står vi overfor en total kollaps i publisistisk integritet for Tidens vedkommende, forfatterintegritet for Langelands, og profesjonalitet for Akers. Her fremgår det at “endelige beslutninger om innhold og redaksjonelle forhold skulle være omforent mellom forlag, Langeland og Aker”. Og dersom “det var uenighet mellom de tre, hadde Aker vetorett”. Hvorfor i all verden satte ikke Aker ned en uavhengig bokkomité,

slik andre virksomheter gjør når de skal finansiere skriveingen av sin egen historie? Og i profesjonalitetens navn burde de ha gått god for utgivelsen av produktet – om det så besto av forfatterens blyanttegninger av Akers historie. Men leser man dette forordet, hvor Røkke og kompani henvender seg til leseren som en sutrete elevrådsleder, med snurte smileyer og det hele, får man ikke inntrykk av nevneverdig vurderingsevne eller kulturell forståelse i Akers hovedkvarter. [...] Akers store menn blir behandlet med lutter beundring (et eksempel fra intervjuet med Gerhard Heiberg: “han kommer meg i møte med et smil bare menn av hans støpning og livsgemytt kan fremskaffe”). Dessuten har Langeland skrevet boken i tett samarbeid med Akers kommunikasjonsavdeling, og med kommunikasjonsdirektøren som de facto redaktør. Ja, faktisk tyder detaljnivået, og den fullstendige mangelen på evne til å skille det vesentlige fra det uvesentlige i de uendelig lange beskrivelsene av finansielle transaksjoner, på at boken i lange strekk er Akers årsrapporter fra perioden, satt på prosa. [...] Hverken redaksjonelt eller skriveteknisk har Langeland maktet å skape seg noe virkelig frirom, og han har hatt verken grundighet eller mot til å by Aker nevneverdig motstand. Først på tampen dukker de kritiske spørsmålene opp. Men de er retoriske, rettes ikke til noen av kildene og vies bare en drøy bokside. [...] Faktisk gjør arbeidet rundt denne boken den til en knallhet kandidat til gullmedalje for norsk litteraturhistories aller dårligste idé. Og æren for det er i hvert fall noe Aker, Langeland og forlaget Tiden kan dele likt mellom seg.” (Bernhard Ellefsen i *Morgenbladet* 9.–15. mars 2018 s. 45)

“Man bør ikke inngå kontrakter hvor forfatteren kan sensureres slik Henrik Langeland har blitt, sier næringslivshistoriker Christine Myrvang. [...] “Vi forsto da dette prosjektet ble igangsatt, at Aker hadde denne sensurretten, og vi var veldig skeptiske”, sier Christine Myrvang, næringslivshistoriker ved institutt for kommunikasjon og kultur på Handelshøyskolen BI. Hun har blant annet vært med på å skrive historien til Storebrand og Kongsberg våpenfabrikk. [...] Nylig meldte magasinet Kapital at journalist Odd Harald Hauges bok om Telenors historie også er stoppet av bedriften, på noe vagt grunnlag. Begge prosjektene var altså bundet av kontrakter som ga bedriften siste ord. [...] Man kan selvsagt hevde at vi som har solide kontrakter, også kan komme til å bedrive selvsensur. At vi underbevisst prøver å tekkes oppdragsgiveren. [...] - Men bedriftene betaler jo også dere for en tjeneste. Kan det ikke da egentlig være vel så redelig å si, “jeg jobber nå på oppdrag og er derfor i lomma deres”? - I så fall blir arbeidet en del av markedsføringen til bedriften. Du må i så fall være åpen på det. Da skriver du ikke etter faglige og forskningsetiske standarder. Leseren må kjenne premissene. Så kan man ta det for det det er, sier Myrvang.” (Askild M. Aasarød i *Morgenbladet* 24.–30. november 2017 s. 49)

“Dagens Næringsliv skrev sist uke om Akers skroting av Henrik Langelands bok om konsernet. Nylig meldte magasinet Kapital at journalist Odd Harald Hauges bok om Telenors historie også er stoppet av bedriften, på noe vagt grunnlag. Begge prosjektene var altså bundet av kontrakter som ga bedriften siste ord. - Jeg synes

synd på forfatteren som sitter med 500 siders manus, sier Myrvang om Langelands prosjekt. [...] - De som tar på seg oppdrag, må være veldig bevisste på hvilken kontrakt de inngår. Og man bør ikke inngå kontrakter som åpner for sensur. [...] - Vår praksis er at vi har en standardkontrakt hvor akademisk frihet er fundamentet, og oppdragsgiver har utgiverplikt, sier Myrvang. Hun får støtte av sin kollega Lars Thue, professor emeritus på Institutt for rettsvitenskap og styring på BI. Han har skrevet historieverk for blant annet Posten, Statkraft og Telenor. [...] - En bedrift kan være uenig i det som publiseres, og kan gå ut med sine motforestillinger om de ønsker det. Men de kan ikke stoppe publiseringen. [...] - Man kan selvsagt hevde at vi som har solide kontrakter, også kan komme til å bedrive selvsensur. At vi underbevisst prøver å tekkes oppdragsgiveren. Dette diskuterer vi mye, sier Myrvang.” (<https://www.morgenbladet.no/boker/2017/11/23/advarte-mot-rokke-kontrakt/>; lesedato 22.03.22)

“Forfatter Odd Harald Hauge har jobbet med en bok om Telenor siden i fjor sommer, en stund etter at det begynte å storme rundt det norske teleselskapet. [...] Ifølge selskapet selv er boken initiert av dets kommunikasjonsavdeling. Prosjektleder Kai Rosenberg i Telenor sier at målet er at boken, som skal utgis av Dinamo Forlag, ferdigstilles i år. Han opplyser også at den er del av et prosjekt som dokumenterer selskapets nyere historie, fra 1990-tallet og fremover.” (<https://e24.no/teknologi/i/zLBjbb/forfatter-lover-nyheter-i-bok-om-telenor>; lesedato 22.03.22)
“Dinamo Forlag ble vinteren 2015 engasjert av Telenor til å utvikle og ha det redaksjonelle ansvaret for boken. Kilder hevder overfor Kapital at tidligere Telenorsjef, Jon Fredrik Baksaas, har vært pådriver for bokprosjektet.” (<https://www.nettavisen.no/na24/odd-harald-hauge-med-telenor-avsloringer/s/12-95-3423221097>; lesedato 22.03.22)

“Beathe Due mener oppdragsskrivingen for Telenor-selskapet Dj Juice er det smarteste hun har gjort: - Å jobbe med utgangspunkt i en bedrift har åpnet en masse kanaler for meg. Kildematerialet er enklere å få tak i, og jeg føler at det jeg gjør har en klar nytte. I midten av august skal hun være ferdig med oppgaven, som ser på hvordan mennesker forholder seg til ny teknologi i et idéhistorisk perspektiv. Da vil det ha gått i overkant av ett år siden hun fant drømmeoppgaven utlyst i studentavisen Universitas. Due mener at en stram tidsfrist er den andre fordel med å jobbe for mer enn hennes egen studieprogresjon. - Nå vet jeg at jeg må bli ferdig. Det er selvsagt litt stress, men samtidig er det fint å føle at noen faktisk sitter og venter på og bryr seg om akkurat mitt arbeid, sier hun. [...] Lange økter i Aftenpostens arkiver har blant annet vist at en gruppe menn ønsket å danne “Foreningen til motarbeidelse av kvinners evinnelige snakk i offentlige telefoner” da fasttelefonen var kommet på plass på 1920-tallet. Slike forestillinger knyttet til bruk av nye teknologier kunne idéhistoriestudenten tenkt seg å forske videre på. Og selv om hun ikke tror hovedfagsoppgaven gir direkte innpass i Telenors forskningsavdeling, føler hun at en oppgave utenfor Blindern har gitt henne en fordel. - Du oppnår tross alt et helt annet kontaktnett. Det kan kanskje hjelpe

senere, sier Beathe Due.” (<https://www.aftenposten.no/norge/i/MnrPm/skriver-mobilen-inn-i-historien>; lesedato 29.10.21)

“Can the work be objective? ‘You might be the piper but on another’s payroll, what tunes do you get to play?’ More specifically, what can be said objectively about those people who are living and perhaps directly responsible for funding the project? Is there a danger that the only histories produced will be of those organisations able to afford such a project? Notwithstanding such concerns, the limited publishing opportunities for non-commissioned work and the growing market for commissioned histories has led to increased employment opportunities for public historians. [...] Centenaries, anniversaries and commemorations continue to be celebrated and historians can find employment with such events. [...] It is essential that historians be allowed full intellectual honesty and integrity. [...] At the same time, the commissioning body needs protection to safeguard its investment in the project. [...] But there is a problem that since the organisation has put money into printing and publication, and since they are nice people, you want to say nice things about them. This is where professionalism and objectivity are vital. Historians need to be able to stand back and assess the whole. If this involves criticism, so be it.” (Margaret Kowald i https://espace.library.uq.edu.au/data/UQ_206917/s00855804_1993_15_3_145.pdf; lesedato 17.03.22)

I barneboka *Fagerfredløs* (2006) skriver Dag Larsen “sentimentalt og empati-vekkende i et samarbeidsprosjekt med Røde Kors, og lykkes med å tydeliggjøre gode poeng om trygghet og valg [...] Røde Kors “fikk lov til” å legge inn informasjon om sin virksomhet i boka. [...] I tillegg til å vurdere teksten, er det lett å la seg forlede til å anmelde organisasjonens formål og forfatterens “oppdragsutførelse”. Hva var mandatet? Hvordan har forfatteren tolket oppdraget? Og hvordan har han løst det? Larsen har nylig skrevet om “oppdragsskriving” i Omnipax’ nye barnelitteraturantologi *Kartet og terrenget*. Han konstaterer til egen og andres trøst at “svært mye god litteratur er blitt til som bestillingsverk”. Han drøfter også det politisk korrekte, og muligheten til å gi troverdige skildringer av det trygge, og av de redningsløse. Konklusjonen ser ut til å være at det er vanskelig å skrive godt og samtidig lage politisk korrekte personer.” (Morten Olsen Haugen i <https://www.barnebokkritikk.no/fagerfredloes/#.YXu1y5pBxaQ>; lesedato 05.01.22)

Noen bøker blir til etter et ønske eller en oppfordring fra en institusjon, altså som et slags “indirekte oppdrag”, men der institusjonen ikke betaler for at boka skrives. Da Gro Dahle “for et par år siden ble spurt av Incestsenteret i Vestfold om å lage en bok om overgrep mot barn, betakket hun seg. - Kanskje et annet år, svarte jeg, sier Dahle. Det var før hun fikk Skolebibliotekarforeningens litteraturpris 2015 for sitt samlede forfatterskap av barnebøker. Sammen med overrekkelsen kom det igjen et ønske om å lage en bok for de barna som tror de er de eneste som bærer på en stor og vond hemmelighet, barn som er utsatt for incest. - Da tenkte jeg at det er viktig at en sånn bok finnes, at du kan komme over den på biblioteket, møte en bok som kan være støtte, som en venn. Det er nok at boka er der for dem som trenger den,

sier Dahle. [...] Og med den brutale virkeligheten som bakteppe, gikk hun løs på oppgaven som har resultert i bildeboka “Blekkspruten” [2016]. Hun kaller den selv en allalderbok, den kan leses av barn, voksne og ungdom. Boka er det illustratør og ektemann Svein Nyhus som har tegnet. Incestsenteret i Vestfold har vært faglige rådgivere underveis i prosessen.” (<https://www.tb.no/kultur/tjome/litteratur/grodahle-og-svein-nyhus-har-laget-bildebok-om-overgrep/s/5-76-381511>; lesedato 12.06.17)

Den finske forfatteren Hannu Mäkeläs *God kar* (2009; finsk tittel *Hyvä jätkä*) er “a literary novel commissioned by the city [Helsinki] [...] the novel’s fictional construction of the area’s past and future draws attention to the narrative characteristics of planning itself. [...] ‘The aim was to make Jätkäsaari – a central section in the three-tier West Harbour development project – known in a new kind of way.’ (Laitinen 2015a) ‘Now Jätkäsaari has become well-known [...] the marketing side is important, because apartments have to get sold so that construction is continued, and also to ensure that it would not become a sleeper city, it has to get business activities, it has to get public transport going... and all this boils down to that it is wellknown [...] Nobody will invest in business in a place they don’t know ... ‘it would remain empty, such and area, windy and grey...’ (Laitinen 2015b) With these words, Timo Laitinen, the former project manager of the West Harbour development in the Finnish capital, recounted the aims he had in mind when taking the unusual step of commissioning a literary novel to accompany the planning of Jätkäsaari, Helsinki. The novel in question, *Hyvä jätkä/Good Chap*, written by the locally renowned author Hannu Mäkelä, appeared in 2009 and is being distributed to all new inhabitants of the area, a former container harbour that is currently being turned into a prestigious waterfront district. The use of literary fiction to accompany urban development raises several questions about the interplay between different kinds of narratives in the context of planning, as well as about their intended function. Should cultural products in planning be examined primarily in terms of marketing, as the quotes above suggest? Or would it be more astute to consider them as part and parcel of the broader narrative strategies involved in planning?” (Ameel 2016)

“*Hyvä jätkä*, which can be literally translated as ‘Good Chap’ or ‘Good Guy’ was published in 2009, a period when other marketing efforts of the area were under way. The most notable of these were the highly mediatized concert of Madonna in Jätkäsaari on 6 August 2009, one day before the local detailed plan for Jätkäsaari became effective (Hksv 2009; Laitinen 2015b), and the award-winning marketing campaign of the area (Both 2013). *Hyvä jätkä* tells the story of the area in the decades running up to the 1910s, when the area was transformed into an industrial harbour, by focusing on the coming of age of one fictional inhabitant of Jätkäsaari, Johannes Fri. Johannes, born in 1895, lives together with his mother on the island, and matures in the course of the novel into a young man who practices many of the various urban trades Helsinki has to offer, from construction worker to brewery hand, from a bakery boy to labourer at a shipyard. Experiencing a political

awakening during the volatile first decades of the twentieth century, his life is moulded by the dichotomy between experiences of the sea and experiences of the city. [...] The novel's epilogue, written by Hannu Mäkelä, emphasizes that the author had a free hand in selecting and structuring his material, an argument that has been corroborated through interviews conducted with both the author and Timo Laitinen, who commissioned the book (Mäkelä 2009: 313; Mäkelä 2015; Laitinen 2015b). When taking into account the material surrounding the text, such as the blurbs (on the inside of the dust jacket and on the back of the book), the epilogue, the photographs and the fragments describing the history of the area added as appendix, as well as the map of the area in the book, a more complex picture appears of the book's relation with the other narratives produced by the city and its planning department with regards to Jätkäsaari. [...] the aim of the book was to give the future inhabitants and users of the area an insight into the history of Jätkäsaari and the people that used to live on the island. [...] the events described in the novel are intimately connected to the area's twenty-first century future. The historical descriptions added as appendices at the end of the novel, for example, look forward to the time when Jätkäsaari's transformation, to be finalized in the 2020s and 2030s, will have taken place and when the area will be connected to the Helsinki centre by tram n. 8 'once and for all' (2007: 312). It is a statement that frames the history of the island (as it appears in the literary text proper) in teleological terms; the struggle to integrate the area within the city centre will have reached its logical final stage once the current planning development is completed. [...] *Hyvä jätkä* is published by the economics and planning department of the city of Helsinki" (Ameel 2016).

"*Hyvä jätkä* describes the emergence of what is at first described as a marginal character, and its integration into a modernizing, urban environment, in a twofold manner: first, in the way it renders the evolution of the protagonist, and second, in the way it describes the transformation of the protagonist's spatial double: the island Jätkäsaari. Protagonist and area are described as living in a close relationship, and the character's development is presented as largely determined by his spatial surroundings. [...] in *Hyvä jätkä*, the protagonist's slow incorporation into society, from a poor fisherman's son to self-learned construction worker and baker's hand (in turn constructing and feeding the city), is described in tune with the growing interdependence between the island and the rapidly developing Finnish capital. The modernizing processes culminate in the physical linking of the island with the mainland by means of an embankment Johannes participates in building, and the construction of the harbour, which will in turn speed on and feed the further growth of the capital. The upward mobility of the protagonist is physically mirrored in the transformation of the built environment [...] Given that this is a novel commissioned to accompany an urban development project, it is striking that the relation between urban planning and the affected citizens is not without its strains. The development of the city and the expansion of the harbour enable the protagonist to become a full-grown member of the city community, but in the

process he also loses his home. As the harbour expands, citizens in the island have to move out.” (Ameel 2016)

“The image of a harbour able to ‘devour’ its own children implies a metaphorization of the modernizing city as a hungry and demanding monster, an image that resonates with the widespread literary trope of the city as a heathen Moloch, set loose by modernization. The description echoes a whole range of similar evocations of modernity in Finnish Helsinki novels written around the turn of the century, several of whom Mäkelä had consulted when doing background research for his novel (Ameel 2014b: 92-96; Mäkelä 2009: 314). [...]

Representatives of the planning department visiting the island are described as exhibiting utter disregard for the original inhabitants: they trot around people’s backyard with measuring sticks to draw the future plans of the area, literally treating them as if they were not there (Mäkelä 2009: 206). ‘Fri’ is, as his (Swedish) surname suggests, a free man, but his powers, like that of the island he inhabits, have to be reared in and channelled through processes of education (Bildung, development) in order to be made useful for society. [...] Especially given the fact that it [the novel] is distributed to all new inhabitants of the area, it can be considered as part and parcel of the Helsinki planning department’s ‘persuasive storytelling’ activities (Throgmorton 1996).” (Ameel 2016)

“Buss-selskapene i Norge er blant de flinkeste til å fortelle sin historie mellom stive permer. Og alltid følger det vital lokalhistorie med på kjøpet, et buss-selskap har alltid vært en integrert del av den geografien den har betjent. Så når Sporveien AS henter inn to barka tegnere og historiefortellere som Kristian Krohg-Sørensen og Kristoffer Kjølberg for å fortelle det eventyret som startet med 10 alt for tunge ACF Fageol-busser i november 1927 er vi garantert en god Oslo-historie samtidig. [...] Begge de to forfatterne er kjent for serier fra No Comprendo Press, og begge har solide Oslo-røtter. [...] Her har vi en 50 prosent grafisk roman (som det heter – tegneserieaktig fortelling) i 11 kapitler, mens den andre halvparten består av små faktabokser illustrert av Kjølberg – som også har levert det muntre 11. kapitlet helt på slutten. [...] Historiefortellerne har ikke gått i den fella at de antyder at den blå Sporveisbussen var den første gummibehjulede kollektivtransportøren i Oslo (eller Kristiania). Så vi får en kjapp gjennomgang fra damplokomotivet som peste seg opp til sanatoriet på Grefsen på slutten av 1800-tallet, om alle trikkene og om lysgassballonger på taket under første verdenskrig. Og så begynner alle de herlige detaljene for alvor.” (Jon Winding-Sørensen i <https://bilnorge.no/firma/artikkel.php?aid=49098>; lesedato 22.03.22)

Hvis oppdragsgiveren selv vil framstå som forfatteren av et verk, eller av andre grunner skjule hvem som egentlig skrev teksten, kan det leies en såkalt “ghost writer” (skyggeskriver). Denne leide personen gjør det meste av skrivingen, men får ikke sitt navn på bokomslaget.

“[I]nstead of the author coming to the publisher with a book idea or finished manuscript, the publisher has developed an idea internally and has commissioned an author to write out that idea. [...] very common in the early to mid 20th century. The most famous example is probably Nancy Drew. The publishers basically commissioned the character as the female counterpoint to the Hardy Boys. They had entire teams of ghost writers who did nothing but churn out formulaic novels. Often, multiple people would be working on different chapters of the same book at any given time. They all received a flat fee per book and signed away any rights they had to the publisher. A false literary pseudonym (in Nancy Drew’s case, Carolyn Keen) was created to give the illusion that the books were the work of one person. It’s actually pretty difficult to figure out who worked on which book and even where the ideas came from, because they turned the creative process into one of corporate manufacturing in which individual ideas and style came second to uniformity and churning out content. [...] There’s even some agencies that specialize in coming up with their own ideas and finding writers for it. [...] It happens a lot with books based on entertainment franchises. A publisher will land a deal that lets them do Dr Who or Dora The Explorer or whatever, and they’ll commission authors to write books based on whatever specifications were laid out in the licensing agreement ” (https://www.reddit.com/r/books/comments/a22sh4/do_you_know_any_commissioned_novels/; lesedato 17.03.22)

Alle artiklene og litteraturlista til hele leksikonet er tilgjengelig på <https://www.litteraturogmedieleksikon.no>